



STORTINGET

Representantforslag 173 S

(2023–2024)

fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner og Tina Bru

Dokument 8:173 S (2023–2024)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Erna Solberg, Jan Tore Sanner og Tina Bru om en nordisk produktivitetskommisjon

Til Stortinget

Bakgrunn

Produktivitet er avgjørende for velferd og trygghet

Det høye lønns- og velstands nivået i de nordiske landene skyldes i stor grad at mange er i jobb og at landene har en effektiv ressursbruk. Historisk har den nordiske modellen evnet å kombinere sterk økonomisk vekst, et produktivt næringsliv og lav økonomisk ulikhet.

Produktivitet er et mål på hvor effektivt hele økonomien bruker ressurser. Økt produktivitet innebærer at man skaper flere og bedre varer og tjenester, uten at man bruker mer ressurser. Over tid har økt produktivitet vært den viktigste årsaken til velferdsøkning i Norge og Norden.

Mange av de store samfunnsutfordringene fremover, enten det er klima og miljø, energi, større global usikkerhet, fattigdom, aldring av befolkningen eller det å skape gode og levedyktige lokalsamfunn, har til felles at man må få til mer med knappe ressurser. Med andre ord er det behov for å øke produktiviteten i samfunnet i årene fremover.

Produktiviteten i et land henger ofte tett sammen med utviklingen hos handelspartnere og naboland. De nordiske landene er tett integrert, handler mye med

hverandre og har mange likhetstrekk. Derfor kan det ha stor verdi å se produktivitetsutviklingen i Norden i sammenheng og lære av beste praksis i de ulike landene.

Svakere produktivitet er en felles utfordring i Norden

Arbeidsproduktivitet måler verdiskaping per arbeidstime og er et mye brukt mål på produktiviteten. Siden omkring 2008 har arbeidsproduktiviteten utviklet seg svakere enn tidligere, både i Norge og hos nabolandene. Svakere produktivitetsutvikling er en felles utfordring i de fleste vestlige land, og konsekvensene vokser over tid.

Dersom produktiviteten i norsk næringsliv på fastlandet fra 2008 hadde vokst i samme takt som i årene 1990–2007, ville verdiskapingen per time man arbeider vært nesten 100 kroner høyere i 2022, etter at man har justert for prisvekst. Det ville gitt grunnlag for både større lønnsvekst, investeringer og handlingsrom i offentlig velferd.

Figur 1: Verdiskaping (faste priser) i næringslivet per timeverk i tre nordiske land. Tall i kroner og trend 1990–2007.



Kilder: Egen beregning av trend. Nasjonalregnskapsdata fra SSB, SCB og DS.

Tiltak som kan heve produktiviteten, for eksempel innen forskning og utdanning, tar ofte mange år før de får tydelig effekt på økonomien. Tidligere regjeringer har gjennomført flere tiltak og reformer for å øke produktiviteten, se blant annet Perspektivmeldingen 2021 (Meld. St. 14 (2020–2021)). Et eksempel på dette er fullføringsreformen (Meld. St. 21 (2020–2021)), som skal bidra til at flere fullfører videregående opplæring. Et annet eksempel er skattereformene i 1992, 2006 og 2015. Reformarbeidet er viktig og må videreføres.

Forskjeller i offentlig ressursbruk

I offentlig sektor er produktivitet mer krevende å måle, siden det offentliges verdiskaping er vanskeligere å tallfeste. Tallene viser imidlertid at Norge har betydelig høyere offentlig ressursbruk enn nabolandene. Når staten bruker mye ressurser, er det viktig at ressursene brukes godt. Norges offentlige utgifter reflekterer politiske prioriteringer og at Norge har et stort pensjonsfond. Forskjeller i ressursbruk kan også oppstå dersom Norges naboland løser problemer på en bedre måte, for eksempel ved å utvikle tjenester mer effektivt, få flere i arbeid og forebygge flere sosiale og helserelevante problemer.

Tabell 1: Offentlige utgifter i 2019 i Norge og Sverige. Andel av (fastlands)-BNP.

Kategori	Norge	Sverige	Differanse
Sosiale ytelser	22,9 %	19,0 %	-4,0 %
Helse	10,1 %	7,0 %	-3,2 %
Næring	7,0 %	4,4 %	-2,5 %
Forsvar	2,2 %	1,2 %	-1,0 %
Fritid, kultur og religion	2,1 %	1,3 %	-0,9 %
Miljø	1,1 %	0,5 %	-0,6 %
Øvrige offentlige tjenester	4,9 %	4,5 %	-0,4 %
Bolig mv.	1,0 %	0,7 %	-0,3 %
Orden og sikkerhet	1,4 %	1,3 %	-0,1 %
Utdanning	6,5 %	6,9 %	0,4 %
Offentlige utgifters andel av økonomien	59,2 %	46,7 %	-12,5 %

Kilder: Egen beregning av utgiftsandeler. Data fra IMF (COFOG), SSB og SCB.

Felles læring og løsninger

Danmark og Norge har tidligere hatt egne produktivitetskommisjoner som leverte sine sluttrapporter i 2014 og 2016. I Sverige satte regjeringen ned en nasjonal kommisjon i april 2023, som skal levere sin sluttrapport i 2025. I Danmark har en reformkommisjon nylig levert tre rapporter.

Regjeringen bør ta initiativ til en felles nordisk produktivitetskommisjon for å analysere årsakene til svakere produktivitet i Norden som helhet og i det enkelte land, og foreslå produktivitetsfremmende tiltak. Kommisjonen bør sammenligne ressursbruk og kartlegge tiltak som allerede er innført i ett eller flere land, og dermed bidra til læring på tvers av landene.

Kommisjonen bør også undersøke om det er områder hvor økt samarbeid eller felles nordiske løsninger kan øke produktiviteten eller gi mer effektiv offentlig ressursbruk.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen ta initiativ til en nordisk produktivitetskommisjon.

20. juni 2024

Erna Solberg

Jan Tore Sanner

Tina Bru